

Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.): Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Vastapaino, Tampere 2005. 235 s. ISBN 951-768-176-3.

Suomalainen vieraskirja on hyvin kattava ja ajankohtainen teos. Se antaa lukijalle perustietoa monikulttuurisuuden problematiikasta, kuinka kompleksi käsitetään ja kuinka haasteellista se voi olla sellaisille maille kuin esimerkiksi Suomelle. Suomessa on julkaistu vähän kriittisiä analyysejä monikulttuurisuudesta, ja siksi onkin tervetullutta, että aiheesta julkaistaan lisää kirjallisuutta.

Suomalainen vieraskirja tarjoaa lukijalle laajan perspektiivin aiheeseen seuraavien käsitteiden avulla: suvaitsevaisuus (Leena Suurpää), rasismi (Anna Rastas), etnisyys (Laura Huttunen), toiseus (Olli Löytty) ja nationalismi/kansallisuus (Petri Ruuska). Nämä viisi eri aihepiiriä antavat onnistuneesti lukijalle mahdollisuuden tutustua monikulttuurisuuden problematiikkaan.

Kirja paljastaa, kuinka uusi aihe monikulttuurisuus on suomalaisille. Tämä paljastuu, kun kirjoittajat ohjaavat ihmisiä kutsumaan eri etnisiä ryhmiä – esimerkiksi Afrikasta kotoisin olevia ihmisiä – niinkuin kyseiset ihmiset itse omaa ryhmäänsä kutsuvat. Muistan hyvin, kun tämänlainen keskustelu alkoi jo 1970-luvulla asuessani Etelä-Kaliforniassa. Monikulttuurisuus käsitteenä on vielä vieras joillekin suomalaisille, koska maassa on toisen maailmansodan jälkeen asunut vain vähän ulkomaalaisia aina 1980-luvulle asti. Suurin osa Suomen

113 852 ulkomaalaisesta (vuoden 2005 lopulla) on muuttanut maahan 1990-luvun jälkeen.

Kenties yksi suurimmista haasteista, jonka suomalainen yhteiskunta tulee kokemaan tämän vuosisadan aikana on muuntuminen monikulttuuriseksi yhteiskunnaksi. Tekijät kertovat teoksen alussa, ettei kirjan tarkoitus ole antaa ”yhtä ja oikeaa mallia” monikulttuurisuudesta ja antavat viitteitä siitä, mitä haasteita se voi tuoda mukanaan. He katsovat parhaaksi tavaksi aiheen käsittelemisen niin että Suomessa voitaisiin käydä sen pohjalta laajaa keskustelua, jossa kaikkien osapuolten mielipiteet otettaisiin huomioon.

Vaikka kirjassa on runsaasti tietoa sekä lähteitä, jotka auttavat ihmisiä osallistumaan keskusteluun monikulttuurisuudesta, jään silti kaipaamaan tietoa siitä, mitkä olisivat ensimmäiset tärkeät askeleet, jotka Suomessa tulisi ottaa rakentaaksemme dynaamisen ja oikeudenmukaisen monikulttuurisen yhteiskunnan. Kenties yksi itsestään selvä asia on työllisyys. Työvoimatoimiston mukaan 31.5.2006 ulkomaalaisten työttömyysaste oli 26%, kun se oli kesäkuussa 8,1% koko väestöstä. Huolen aiheena Suomen viranomaisille ja elinkeinoelämälle ovat syntyvyyden lasku ja väestön harmaantuminen, joista aiheutuu lähitulevaisuudessa työvoiman riittämättömyyttä.

Kirja kyseenalaistaa – oikeasti – ajatuksen, että kulttuureissa olisi selvät ja itsenäiset yksikkönsä, jotka elävät monikulttuurisessa yhteiskunnassa rinnakkain häiritsemättä toisiaan. Kirjoittajat katsovat, että kulttuuri on ”muuttuva ja prosessiluonteinen”, ja sik-

si monikulttuurisuuskin on aina muuttuvaa ja liikkeessä olevaa. Juuri se, että monikulttuurisuuden luonne ei ole rajallinen, antaa toivoa monikulttuurisen yhteiskunnan rakentamiselle eri kulttuurienvälillä.

Suosittelen Suomalaisen vieraskirjan lukemista ehdottomasti kaikille henkilöille, jotka haluavat saada ensimmäisen kosketuksen tähän laajaan ja monimutkaiseen aiheeseen. Teos on avartava - ja jopa joskus nautittavaa lukemista.

Enrique Tessieri

Guifen Luo: ”The Forgotten Dimension – A Case Study of Chinese Female Rusal-Urban Migrants and the Social Security System in the Context of Modernization”. Turun yliopiston julkaisuja, sarja B, osa 284. 210 s. Painosalama Oy. Turku. ISBN 951-29-2953-8.

Yhteinen maapallomme on huomattavien väestöllisten ja taloudellisten muutosten keskiössä. Suomessa puhutaan ja kirjoitetaan paljon globalisaation (maapalloistumisen) aiheuttamista muutoksista: tehtaita lopetetaan ja työvoimaa vähennetään. Iskusanaksi on muodostunut ’Kiina-ilmio’. Suomessa on kuitenkin tähän asti erittäin vähän pohdittu sitä, mitä itse Kiinassa tapahtuu. Kiinaa koskevaa tutkimusta on tosin viime aikoina ilmestynyt Suomessakin, joten tilanne on tältä osin korjaantumassa (esim. Asikainen, Raisa ja Vuori, Juha 2005; Luova, Outi 2005). Guifen Luon väitöskirja *”The Forgotten Dimension – A Case Study*

of Chinese Female Rural-Urban Migrants and the Social Security System in the Context of Modernization” on erinomainen lisä Kiinaa koskevan tietoutemme kasvattajana.

Väitöskirjatutkimus keskittyy Kiinassa tapahtuvaan maan sisäiseen muuttoliikkeeseen. Erityisenä tutkimuskohteena on naisten muutto maaseudulta kaupunkeihin. Tutkimus on siis erittäin ajankohtainen ja tärkeä lisä käytävään maapalloistumiskeskusteluun osoittaen, että ’Kiina-ilmion’ suurimmat yhteiskunnalliset muutokset kohdistuvat Kiinaan itseensä. Tällä hetkellä Kiinan sisällä tapahtuvaa muuttoa voitaneen pitää historian suurimpana väestönsiirtymänä. Mikä on naisten rooli tässä muutostapahtumassa, on siis Luon tutkimuksen kohde.

Itse tutkimus jakaantuu kahdeksaan päälukuun. Kaksi ensimmäistä lukua toimivat johdattelevina lukuina itse tutkimukselle. Kolmannessa luvussa esitellään tutkimuksen teoreettinen lähtökohta ja tutkimuksen kulkuun liittyvät päähypoteesit. Luvut neljästä seitsemään ovat empiirisiä osioita, ja kahdeksannessa luvussa vedetään saadut tulokset yhteen sekä esitetään myös johtopäätökset. Tutkimuksen runko on erittäin jäntevä ja muodostaa toimivan kokonaisuuden, ts. luvut on rajattu hyvin toimiviksi kokonaisuuksiksi.

Tutkimuksen aineisto on luonteeltaan sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista. Laadullinen aineisto koostuu 334 haastattelusta. Haastateltavat jaetaan erikseen sitten vielä muuttohistoriansa mukaan useisiin alaryhmiin. Kvantitatiivinen aineisto on ke-

rätty vuosina 1999 ja 2000 käsitäten kyselytiedot 22,402 henkilöltä. Kummankin aineiston sisältö ja hankinta on raportoitu yksityiskohtaisesti ja luotettavasti. Tekijä itse on käyttänyt kvantitatiivista aineistoa luvussa neljä luodessaan tutkimuskohteensa taustaa (lähinnä sosio-demografinen tarkastelu). Muut luvut perustuvat kvalitatiivisen materiaalin analysointiin. Tekijä pitääkin työtään pääsääntöisesti laadullisena tutkimuksena, mitä se tietysti onkin.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys on laaja. Guifen Luo lähtee moderniasaatio-käsityksestä, ja tarkastelee sitä mm. Harold Wilensky teorian pohjalta. Naisten muuttoa hän tarkastelee Amartya Senin ’muutos-agentti’-teorian perusteella. Täydentävinä teoreettisina lähestymistapoina ovat konfutselaisuuteen liittyvä perhetarkastelu sekä erilaisten taloudellisten teorioiden esittäminen modernisaatio-prosessin lisätulokinnassa. Kukin teoria on esitetty selkeästi ja niiden empiiriset kytkökset ovat selkeät. Ainoana arvostelevana kommenttina tässä yhteydessä voidaan esittää, että muuttoliikkeettä koskeva teoreettinen tarkastelu on teoksessa jäänyt valitettavan vähälle. Guifen Luo on ottanut ensisijaiseksi avainsanakseen modernisaation, mutta ulkoisena viitekehysenä olisi ehdottomasti pitänyt olla muuttoa koskeva teoreettinen tarkastelu ja siihen liittyvä kysymyksenasettelu. Nyt naisten muuttotarkastelu jää hieman ohueksi. Seuraavat asiat olisivat selkiytyneet, mikäli muutto-käsitettä olisi painotettu selkeämmin:

1. Miten kahdesta provinssista (Anhui, Sichuan) tapahtuneet muutot poikkesivat toisistaan?

2. Miten nyt tapahtuneet muutot liittyvät aikaisemmin Kiinassa tapahtuneeseen muuttoon?

3. Onko tapahtuneilla muutoilla yhteyttä esimerkiksi siirtolaisuuteen: missä määrin lähtömuutto maalaiskylistä on kanavoitunut siirtolaisuutena, missä määrin taas pelkkänä maan sisäisenä muuttona (vrt. Ruotsin siirtolaisuus Lapista 1960-luvulla)?

Toinen kriittinen kommentti voidaan esittää tutkimuksen kohteen valintaan. Tutkittavana ilmiönä olivat siis maaseudulta kaupunkiin muuttaneet naiset ja heidän roolinsa muutos-agentteina. Kuitenkin selkeästi oli havaittavissa, että kysymyksessä oli pääsääntöisesti *perheellisten* muutot: naiset olivat toimijoina perheissä, he eivät niinkään olleet yksittäisiä toimijoita. Tutkimuksessa tarkasteltiin kiinalaista perhettä paljolti konfutselaisen perhekäsityksen kautta, ja tämä vielä vahvisti sen, että kyseessä on paljolti yhteisöllistä – perhekeskeistä – päätöksentekoa muuton aloittamisesta ja lopettamisesta.

Kaikkiaan MA Guifen Luon väitöskirjatutkimus on erinomainen ja tärkeä lisä suomalaisen tieteelliseen keskusteluun. Tekijä on panoksellaan osoittanut hallitsevansa sekä aiheen valinnan, teoreettisen kysymyksenasettelun että siihen liittyvän empiirisen analyysin. Yhteenveto ja johtopäätös-osiot muodostavat hyvin kirjoitetun ja jäsennellyn lopun työlle. Kirja on tärkeä ’perustyökalu’ Kiinan sisäisistä muuttoliikkeistä ja yleensäkin globalisaation väestövaikutuksista kiinnostuneille.

Ismo Söderling

Max Engman: Suureen Itään. Suomalaiset Venäjällä ja Aasiassa. Suomen siirtolaisuuden historia osa 5. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 2005. 512 s.

Vuonna 1992 alettiin Siirtolaisuusinstituutin toimesta suunnitella moniosaisen Suomen siirtolaisuuden historian yleisesityksen julkaisemista. Runsaan 15 vuoden uurastuksen jälkeen työ alkaa tulla päätökseensä. Julkaisun alkuosien pääpaino on ollut länteen suuntautuneessa siirtolaisuudessa. Amerikoihin ja Australiaan sekä muualle eteläiselle pallopuoliskolle lähteneet siirtolaiset ovat jo saaneet omat historiikirjansa; samoin Ruotsiin muuttaneet suomalaiset. Suomesta on vähemmässä määrin lähdetty kauemmas itään, mutta vuodesta 1703 alkaen, jolloin Pietarin kaupunki perustettiin, sinne on jatkuvasti siirrytty – erityisesti Itä-Suomesta. Halki vuosisatojen Pietari onkin pysynyt suomalaisten tärkeimpänä itäisenä muuttoaalueena.

Max Engman on vuosikymmenien kuluessa tutkinut ansiokkaasti Pietarin suomalaisia, joten häntä voidaan pitää itseoikeutetusti parhaana mahdollisena itäisen siirtolaisuuden yleisesityksen kirjoittajana. Teoksen sivumäärä jakaantuu siten, että suomalaisten siirtolaisuutta Venäjälle käsitellään vajaat 400 sivua, ja muulle idälle eli Aasialle omistetaan kolmisenkymmentä sivua. Tämä jakautuma heijastaa siirtolaisuuden kestoa ja merkitystä. Venäjän-

siirtolaisuus alkoi muuttoliikkeellä 1600-luvulla Ruotsiin liitetyle Inkerinmaalle ja ulottuu omaan aikaamme asti. Muualle Aasiaan siirtyminen on nuori ja hajanainen ilmiö, eikä sillä ole ollut Venäjän siirtolaisuuteen verrattavaa taloudellista ja sosiaalista merkitystä. Venäjänsiirtolaisuudessa Pietari ympäristöineen on keskeisessä asemassa, mutta kirjoittaja tarkastelee koko Venäjää Muurmannilta Kaukoitään.

Yleisesitykset pohjautuvat useimmiten julkaistuun tutkimukseen. Näin tässäkin tapauksessa. Pietarin kohdalla kirjoittaja on turvautunut omiin tutkimuksiinsa, ja muun Venäjän osalta laajaan, vuosikymmenien kuluessa ilmestyneeseen kirjallisuuteen. Tästä on seurannut vaikeuksia, koska tuo muuta Venäjää käsittelevä kirjallisuus on vaihtelevaa ulottuen asiallisista tutkimuksista seikkailukertomuksiin. Alaskan eli ”Venäjän Amerikan” suomalaisten historiaa tulisi tarkastella myös Venäjän keisarikunnan historian eikä vain suomalaisten lähteiden ja eräiden suomalaisten muodollisen karriäärin kautta. Eivät venäläiset lähteet juuri huomioi amiraaleja Arvid Adolf Etholén ja Johan Hampus Furuhjelm. Kokeneena tutkijana Engman on kuitenkin ratkaisut eri lähteiden luotettavuuden useimmissa tapauksissa onnistuneesti. Esim. Fridolf Höökin mielikuvituksellisia seikkailuja Amurinmaalla hän pitää todellisuuspohjaa vailla olevina legendoina.

Teoksen jäsentely on selvä kuin Pietarin asemakaava. Ensin tarkastellaan lainsäädäntöä ja lähteitä. Näin kirjoittaja luo perustan koko esitykselle. Sitten seuraa tarkastelu lähes keisarikunnan ran-

gijjärjestelmän mukaisesti. Ensin käsitellään upseerit ja virkamiehet, joita seuraavat insinöörit, papit jne. Lopuksi päädytään ilotyttöihin ja kerjäläisiin. Näitä kaikkia väestöryhmiä Engman tarkastelee monipuolisesti ja tyyllillä, joka pitää lukijan mielenkiinnon valppaana.

Teoksen korkeatasoinen ja tyylikäs kuvitus osoittaa Engmanin syvällisesti paneutuneen myös toimitustyöhön. Siirtolaisuusinstituutti ansaitsee kiitoksen hyvästä painoasusta ja selväpiirteisestä taidosta. Engman on niitä historioitsijoita, jotka pystyvät tuottamaan korkeatasoista tekstiä molemmilla kotimaisilla kielillä. Tämän tutkimuksen hän on kirjoittanut ruotsiksi, ja Brita Löflund on ansiokkaasti kääntänyt tekstin suomeksi. Muutamia outouksia esiintyy, esimerkiksi pohjoiskaukasialaisen Novorossijskin alueen kääntäminen Uusvenäläiseksi kuvernementiksi. Emmehän käännä Novgorodia Uudeksikaupungiksi.

Lukuisissa siirtolaisuutta ja sukututkimusta käsitelleissä seminaareissa ja kokouksissa olen todennut itäisen siirtolaisuuden olevan suurelle yleisölle eräänlaisen mysteerin. Nyt valmistunut yleisesitys on tullut todelliseen tarpeeseen. Teoksen erinomaiset lähde- ja kirjallisuusluettelot ovat todellinen tiekartta jokaiselle itäisestä siirtolaisuudesta kiinnostuneelle. Olisi todellinen vahinko, ellei tieto tästä Engmanin teoksesta saavuttaisikaan suurta yleisöä. Julkaisijan eli Siirtolaisuusinstituutin olisi huolehditava tehokkaasta markkinoinnista.

Alpo Juntunen